

Ob maminem grobu.

(† 30. januarija 1898.)

Skopana je že jamica
Mej drugimi grobovi,
Kjer našla dom bo novi
Predraga meni mamica.

In mrzel njen bo novi dom,
Ležišče trdo njeno,
In zemlje plast ledeno
Nad njo odejo gledal bom ...

A, mamica, to ni za té,
Ki zame si živila,
Živila in gorela,
Da v tla te mrzla položé!

Jaz v srcu grob ti bom odprl;
Tu v nežnem boš spominu,
V ljubezni žila sinu,
Doklér s teboj ne bo — umrl.

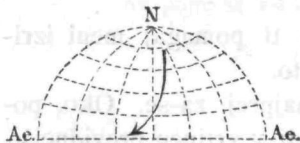
Al. Peterlin.

Opazujmo naravo!

I. Vetrovi.

č) Pasatni vetrovi.

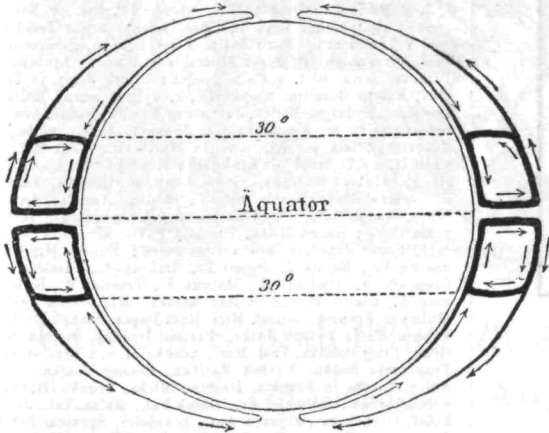
št. 4.

Že zadnjič smo omenili, da vsak veter se na svoji poti od severa proti ravniku zasukava na desno, na južni poluti pa od juga proti ravniku na levo stran. Tudi vzrok temu zasukavanju smo navedli. Pojasni vam to slika šte. 4., ki predstavlja severno polovico naše zemlje.

Po vsem tem, kar smo do sedaj opazovali, bi moral vsak veter pihati od tečajev proti ravniku in vsled zemljanskega vrtenja ne naravnost proti ravniku, marveč na obeh polutah čimdalje bolj proti zahodu. A na postanek in pot vetrov vpliva še mnogo drugih rečij. Le pomislimo, kako vse drugače bi se vršil naš prvi poskus v mrzli sobi, ko bi hkrati zakurili dve peči v raznih kotih in ko bi se morda okno ne zapiralo dobro ali pa bi bila še kje kaka druga odprtina, kjer bi prihajala gorkota ali pa mraz. Glejte, slično je v naravi. Zemlja se drugače razgreva nego morje; na gorah je drugačna temperatura nego v nižavah; morski pritoki donašajo večkrat gorkoto v oddaljene kraje; visoke gore so tudi pravi jezovi vetrovom, dolge doline pa so jim ugodne struge. Redni in stalni vetrovi so le takozvani pasatni vetrovi v vročih krajih mej 30° severne in južne širine. Na severni poluti je severno-vzhodni, na južni pa južno-vzhodni pasát; njima nasprotno pišeta v višavah protipasatna vetrova, in sicer na severni poluti jugozahodni, na južni pa severozahodni antipasat. Oba pasova pasatnih vetrov pa loči pas, ki obsega nekaj stopinj ob ravniku proti severu, in nima nobenega vetra ter se zato zove pas brezvetrija ali tišine.

To nam je še nekoliko pojasniti. Nekako ob 30° zemeljske širine je najvišji zračni pritisk, 765 mm, ob ravniku pa srednji zračni tlak, 760 mm, zato je v teh vročih krajih zrak v vednem toku proti ravniku, vendar ne naravnost, marveč ta zračni tok, kakor vam je že znano, se zasukava proti zahodu. Tako nastaneta oba pasatna vetrova, ki sta

proti ravniku čim dalje bolj mirna in se v pasu tišine pridružita navpičnemu toku, v katerem se močno razgreti in soparni ter vsled tega lahki zrak vedno vzdigava na kvišku ter se v višavah odtaka proti severu in jugu kot že prej označeni dvojni antipasat. Ker navpičnega zračnega toka ne imenujemo vetra, pravimo, da je v tem pasu vedna tišina ali brezvetrije. Ta pas je bil od nekdaj pravi strah mornarjem, kateri so vozili z jadrovkami. Protipasata se v višavah kmalu ohladita in njun vodeni hlap se začne zgoščevati (kondenzovati); vsled tega sta čim dalje težja in ob 30° pritiskata že siloma k tlem ter povzročata že poprej omenjeni visoki zračni tlak. To pospešuje tudi ta okoliščina, da so zračni toki tem ožji, čim bolj se oddaljujejo od ravnika.

št 5.

V vročih krajih je toraj zrak v vednem kroženju: ob ravniku gre navzgor, potlej proti tečajema kot ravnikiški (ekvatorski) tok, ob 30° se spušča navzdol, potlej pa gre zopet kot tečajni (polarni) tok proti ravniku, kakor nam kaže slika, št. 5, v debelejših črtah s puščicami. Poprejšnji učenjaki, ki so opazovali vremenske spremembe (meteorelogi), so trdili, da nekoliko ravnikovega toka gre še dalje proti tečajema in n. pr. v severnem „zmernem pasu“ prihaja kot jugozahodnik ter se pri tleh zopet vrača kot severovzhodnik proti ravniku, kar tudi še kaže naša slika. Vendar novejši meteorelogi zanika-

vajo to in drugače razlagajo naše vetrove.

Da sta res v vročih krajih taka vetra, tega ni treba dokazovati, ker ju tamošnji ljudje vsi poznajo, ter sta bila od nekdaj zelo ugodna za morsko vožnjo, kar jima je tudi naklonilo ime. Pač pa je treba šele dokazati, da sta v višavah nasprotna pasata. To pa dokazuje dim iz visokih vulkanov, premikanje oblakov v zgornjih višavah, zanašanje pepela iz jugozahodnih vulkanov, opazovanje na najvišjih gorah; ob vrhu Tenerifa (na Kanarskih otokih) n. pr. je jugozahodnik, pri Sv. križu (v Santakrucu) ob morski obali pa pihlja severovzhodnik.

Dostaviti nam je še to, da se pas severovzhodnega pasata pomakne poleti do 40° severne širine, ker se navpično sijanje poletnega solnca pomakne proti severu; po zimi pa zopet zgine ta pasat mej 30° in 40° (severne širine) in mesto njega zavлада jugozahodni protipasat. Ta pas se imenuje subtropski (polvroči) pas; unstran proti severju so pa le nestalni vetrovi. Slično, toda v obratnem smislu se godi na južni poluti. Toraj si lastijo vse zemeljsko površje četerni vetrovi: nestalni (spremenljivi), stalni, menjajoči se subtropski, v srednjem pasu pa je tišina.

Poznavanje vetrov je zato tako imenitno, ker se po njih ravna vreme, po vremenu pa rodovitnost zemlje ali puščava. (Zakaj ni treba v krajih pasatnega vetra niti paziti na barometer ali na „vremenskega preroka“ — petelina na zvoniku ali na strehi?)

Pregovori, izreki in pametnice.

(Zapisa A. K. Sežun-ov.)

17. Bog še nikoli ni zamudil ničesar. 18. Pravo življenje potrebuje veliko dobrih nauk. 19. Ves svet naj temu navdušen častita, Komur ničesar vest ne očita. 20. Svetilka sveti drugim, sebi ne.	21. Kdo tega ne vé, da le na polna drevesa leti kamenje? 22. Krčmarju denar pokaži, Najbolj ga to razdraži. 23. Bogatin le nase misli, Najbolj mu denar je v čisli. 24. Denar, sveta vladar? Nikdar! Bog je bil in bo vsigdar.

(Dalje prih.)